

2. Horwich P. From a Deflationary Point of View / Paul Horwich. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 184 p.

3. Price H. Expressivism? No problem! / Huw Price // 11th International Congress of Logic, Methodology and Philosophy of Science. Volume of Abstracts / J. Cachro, K. Kijania-Placek (eds.). – Cracow, 1999. – P. 246.

Суханов В.Ю.

керівник гуртка,

Енергодарський Центр дитячої та юнацької творчості

З'ЄДНУВАННЯ КАТЕГОРІЙ ПАРАМИ – КЛЮЧ ДО СИНТЕЗУ НАУКОВОГО ЗНАННЯ

У сучасній науці на зміну тенденції диференціації знання в окремих дисциплінах, кожна з яких розвивалася в якості «речі в собі», приходять тенденція встановлення міждисциплінарних зв'язків. Підставою для такого синтезу повинні стати, на думку автора, філософські категорії, як найбільш узагальнені поняття.

Керуючись езотеричною тезою про необхідність поєднання елементів [4, с. 154-155], автор запропонував класифікацію стадій формування навичку через поєднання філософських категорій, взятих по одній від двох пар протилежностей: «якість – кількість» («ціле – дрібне») і «причина – наслідок» («свобода – полон») [5]. Цим стадіям (у зворотному порядку) відповідали чотири рівні розвитку мислення:

1. Суцільне виконання дії, яке доведене до автоматизму, або наслідування = якість (ціле) + слідство (полон).

2. Багаторазове покрокове повторення відомої дії (алгоритму) = кількість (дрібне) + слідство (полон).

3. Евристичний пошук методом проб і помилок оптимального способу виконання дії = кількість (дрібне) + причина (свобода).

4. Імпровізація, в процесі якої майстер створює новий продукт відразу в цілому = якість (ціле) + причина (свобода) (рис. 1).

У цій публікації ми поставили завдання з'ясувати, чи є використаний метод групування категорій окремим випадком, або ж він має загальний характер.

При дослідженні темпераменту нами було відзначено відповідність чотирьох стихій, відомих з езотеричної науки, чотирьом основоположним категоріям фізики: вогонь = енергія, вода = час, повітря = простір, земля = маса, або поле [6]. Логічне порівняння виявляє, що енергію і час об'єднує процесуальність, а простір і поле – стабільність. У філософії їм відповідає пара протилежностей «рух – спокій», яка досліджувалася ще філософами Стародавнього Китаю, в тому числі, «для опису психічних процесів і станів» [7].

Згодом діалектична філософія зробила наголос на «рух», а «спокій» звела до його окремого і відносного випадку.

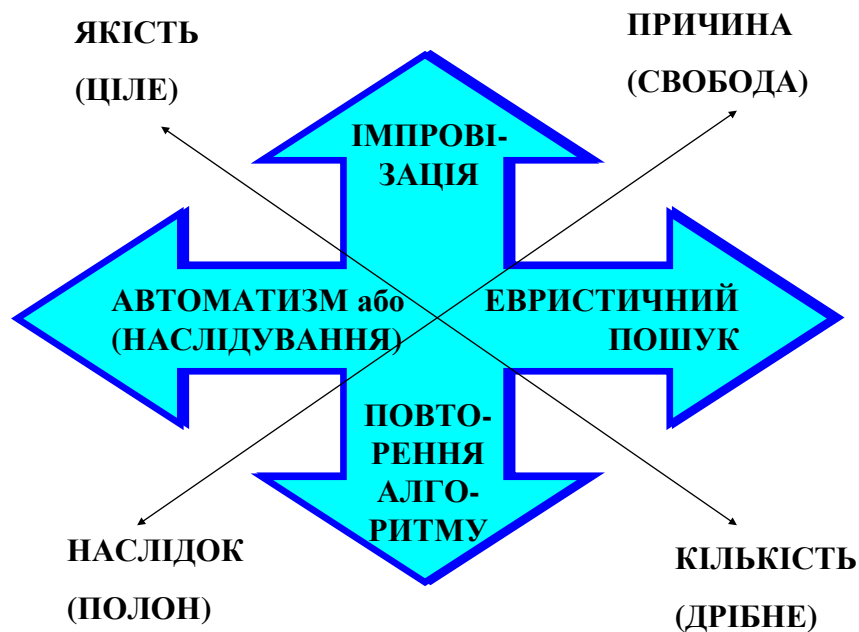

Рис. 1. Класифікація ступенів формування навички через поєднання філософських категорій

Джерело: Розроблено автором за даними [5]

З іншого боку, час і простір можна об'єднати під категорією «форма», що було зроблено ще І. Кантом [3, с. 67-68], у той час, як енергія і маса наповнюють ці дві категорії і можуть бути об'єднані під категорією «зміст».

В результаті ми знову отримуємо поєднання філософських категорій парами, але на цей раз – при класифікації категорій фізики: енергія = рух + зміст; поле = спокій + зміст; простір = спокій + форма; час = рух + форма (рис. 2).

Знаходимо аналогічну відповідність і в психології, яка традиційно поділяє психічні явища на процеси (рух) і стани (спокій) [2, с. 10, 50]. Що ж до змісту і форми, то згідно езотеричним джерелам вони відповідають інтелектуально-пізнавальній та емоційній сферам. Зокрема, план розуму, або манас, відповідає вогненній, а астральний план, або кама, – водній стихії [1, с. 67, 77, 95].

Таким чином, маємо такі відповідності для традиційної та езотеричної психології: мислення = рух + зміст; свідомість (і знання) = спокій + зміст; система цінностей, або особистість у вузькому сенсі = спокій + форма; емоції = рух + форма (рис. 3).

Порівняльний аналіз названих категорій психології дозволяє спостерігати їх як рівні в єдиній еволюційній «драбині».

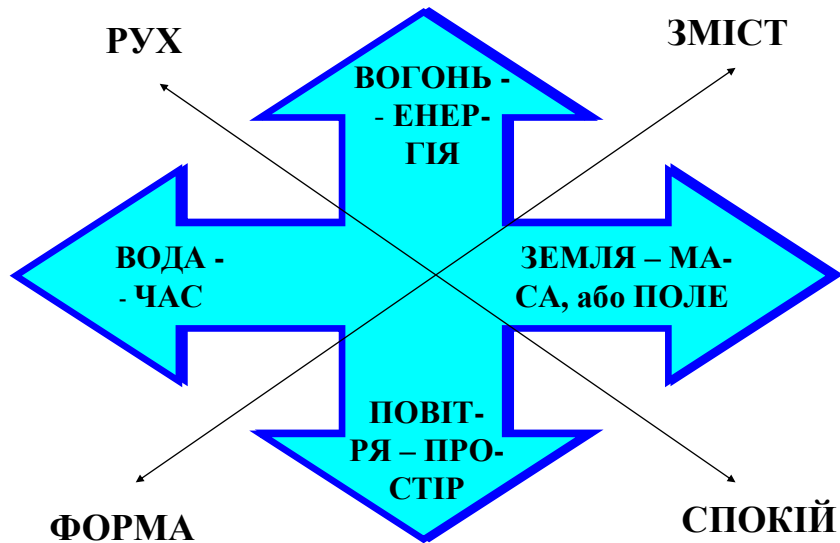

Рис. 2. Класифікація категорій фізики через поєднування філософських категорій

Джерело: Розроблено автором за даними [6, 3]

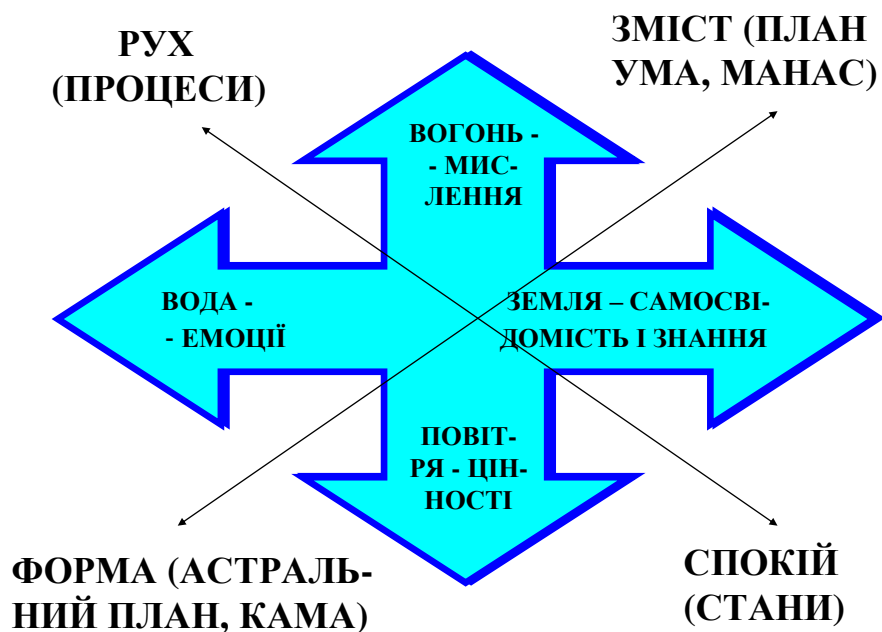

Рис. 3. Класифікація категорій психології через поєднування філософських категорій

Джерело: Розроблено автором за даними [2, 1]

Так, первинні переживання новонародженого в результаті контакту із зовнішнім світом на першій стадії розвитку (1) породжують систему цінностей («добре» і «погано») на другій стадії (2). На основі індивідуального емоційного досвіду формується індивідуальне знання, з якого виростає самосвідомість

(третя стадія (3)), що дозволяє перейти від сприйняття себе, як одного з об'єктів середовища, до сприйняття себе, як суб'єкта пізнання («я»). На четвертій стадії (4) дитина вчиться оперувати отриманим знанням (мислити).

На інволюційному шляху знання (2), як новостворені продукти мислення (1), отримують позитивну або негативну оцінку (3) і переживаються (4) в якості вдалого чи невдалого досвіду на плані емоцій, сприяючи поглибленню індивідуальності.

В результаті ми отримали другу «драбину» розвитку (про першу розповідалося на попередній конференції [5]). Слід також припустити, що аналогічна «драбина» може бути побудована і для названих категорій фізики.

Досвід класифікації категорій фізики та психології, отриманий в цій публікації, підтверджує цінність методу «по одному полюсу від двох пар протилежностей» в якості загального інструменту для класифікації наукового знання.

Список використаних джерел:

1. Бейли А. О космическом огне. Психологический ключ к «Тайной Доктрине». – М.: – Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 960 с.
2. Загальна психологія. Навч. посіб. / Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
3. Кант І. Трансцендентальна естетика // Критика чистого розуму / І. Кант; пер. з нім. І. Бурковського. – К.: МП «Юніверс», 2000. – С. 56-75.
4. Листы сада М. Озарение // Агни Йога. В 6 т. Т. 1. – М.: Русский Духовный Центр, 1992. – С. 97-190.
5. Суханов В. Ю. Базові категорії і систематизація психологічного знання // Перспективи розвитку сучасної науки. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 7-8 травня 2015 року). – Ч. II. – Херсон: «Гельветика», 2015. – С. 31-33.
6. Суханов В. Ю. Рольовий підхід до дослідження темпераменту // Психологія в Україні та за кордоном. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 7-8 травня 2015 року). – Херсон: «Гельветика», 2015. – С. 33-37.
7. Юркевич А. Г. Дун – Цзин // Китайская философия. Энциклопедический словарь / Ред.: М. Л. Титаренко. – М.: Мысль, 1994. – С. 129-131.